DINAMICA MISIONARĂ A PAROHIEI ÎN VIZIUNEA PĂRINTELUI IOAN MIHĂLȚAN, EPISCOPUL ORADIEI

Alexandru Teompa*

Abstract: Present research discusses the pastoral – missionary vision of Father Ioan Mihălțan, vision built in four decades of ministering as parish priest in his village of origin, Ohaba, and in 17 years of serving as Archbishop in Eparchy of Oradea. This vision has the advantage of being a practical one, lived and applied, and then secured in writing. The core of missionary ministering for Church is represented by real and authentic experience of communion man – God, void of any formalism and ritualism. This communion is to be fully lived through celebration of the parish liturgical event – Holy Liturgy and divine worship – afterwards reflected in the life and relationships of people. This is the authentic christian testimony, magnified by the love addressed even to those outside Church, revealing the hospitality and joy of eclesial living the presence of God in the World

Keywords: testimony, communion, parish community, liturgical event, spiritual maturity, proselytizing.

Introducere

Hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a declara anul 2015 ca an omagial al misiunii parohiei și mănăstirii astăzi presupune intensificarea și dinamizarea misiunii Bisericii, provocată să-și armonizeze în permanență glasul și cuvântul în funcție de noile cerințe și transformări ale societății noastre, aflată într-un alert proces de globalizare și secularizare. Mesajul și conținutul Evangheliei sunt aceleași, însă e nevoie de noi forme și mijloace pentru transmiterea învățăturii Bisericii. Pentru a avea o misiune pastorală eficientă avem

* PhD candidate, Faculty of Theology, University „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, Romania.

nevoie să ne inspirăm din activitatea și experiența bogată a marilor păstori ai neamului nostru. Un astfel de exemplu este și Episcopul Ioan Mihălțan al Oradiei, fost preot paroh în perioada comunistă într-un sat transilvănean, confruntat cu un puternic prozelitism neoprotestant. Slujirea sa misionar-pastorală, activitatea ca dascăl de teologie în mai multe centre universitare, precum și misiunea sa de ierarh al eparhiei Oradiei, constituie un adevărat etalon misionar pentru preoții zilelor noastre.

1. O viață închinată parohiei

Episcopul Ioan s-a născut la 27 septembrie 1926 în localitatea Ohaba, județul Alba. A făcut patru clase primare în satul natal, apoi a urmat Liceul greco-catolic Sf. Vasile cel Mare din Blaj, situându-se mereu printre premianții școlii. Aici, spre sfârșitul ciclului inferior a liceului, a încolțit în mintea elevului Ioan dorința de a deveni preot în satul său natal. Astfel mărturisește el însuși: „În cursul superior al liceului mă preocupau mai mult planurile de preoție decât școala. [...]. Plănuiam chiar rosturi de viață ca preot necăsătorit în satul meu natal, Ohaba”¹.

Era perioada de început al comunismului, când vocația de preot presupunea asumarea unor riscuri, de aceea familia s-a împotrivit ca tânărul Ioan să intre la teologie. „Preot sub comuniști li se părea lor o primejdie pentru mine și pentru familia noastră, mai ales că voiam să devin preot necăsătorit. Vederile lor de viitor erau sumbre. Te faci preot sub comuniști, ei te vor închide, pe mine mă vor da afară din serviciu, zicea fratele meu, ai noștri vor muri de inimă rea și astfel vei distruge o familie”².

Chemarea spre preoție era însă mult mai puternică decât aceste temeri ale familiei, astfel că în 1947 tânărul Ioan s-a înscris la Academia Andreiană din Sibiu, cu același gând de a reveni ca preot în satul natal. Pregătirea teologică a fost canalizată în totalitate în

¹ † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Experiențe pastorale la parohie, teologie și episcopie*, Oradea, 1995, p. 13.

² *Ibidem*, p. 14.

această direcție, iar în vacanțele școlare teologul Ioan punea în aplicare la parohia din Ohaba pregătirea preotească de la Sibiu. În anul IV de teologie a fost hirotonit diacon și apoi preot, pe seama capelei școlii, urmând ca la absolvirea facultății să fie instalat în parohia Ohaba, unde preotul paroh renunțase în 1951 la parohie, ieșind totodată și din cler. Deși mulți dintre profesorii de teologie l-au sfătuit să-și continue studiile, întrucât fusese un student apreciat și cu bune rezultate școlare, dorința de a face misiune în parohie a fost mai puternică. „O parte din părinții profesori căutau să mă convingă că n-are rost să merg preot în sat, dacă ai rămas necăsătorit, ci să mergi la studii mai departe la doctorat, zicând că: «Ce rost are să-ți închini viața unui sat?»”³. Studiile doctorale l-au așteptat mai bine de 20 de ani, timp în care și-a pus în bună rânduială parohia pe care o păstorea. Pe toată durata studiilor, dar și ca profesor de Îndrumări Misionare la Facultatea de Teologie din Sibiu, a rămas paroh la Ohaba și, după aproape 40 de ani de slujire pastoral-misionară în satul natal, a fost chemat la cea mai înaltă slujire a lui Hristos pe pământ, slujirea arhierescă. Ultimul an din viață, după retragerea din scaunul arhieresc, l-a petrecut tot în satul natal, acolo unde este și înmormântat, la dorința sa. A trecut la cele veșnice la 17 martie 2008.

2. „Întruparea autenticului creștin”

Ideea fundamentală a misiunii pastorale a Părintelui Episcop Ioan Mihălțan este trăirea unei vieții duhovnicești reale, „acea întrupare autentic creștină dusă în viața cea de toate zilele, adică printr-o trăire creștină înaltă. Socotesc principală misiunea preotului de a trăi mai întâi el personal, și apoi credincioșii lui, Evanghelia lui Hristos”⁴. Peste tot pe unde a activat, Episcopul Ioan a avertizat asupra pericolului de a înlocui trăirea spirituală reală cu activitatea culturală, didactică, socială etc., sau cu un ritualism exterior, deși

³ *Ibidem*, p. 22.

⁴ Pr. lect. Ioan Mihălțan, *Convorbiri duhovnicești*, în Protos. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, II, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, p. 179-180.

mesajul Părinților Bisericii dintotdeauna este acesta: viața duhovnicească poate compensa anumite activități umane, dar ea nu poate fi înlocuită cu nimic. Este ceea ce exprimă raportul indestructibil, care stă la baza „culturii trinitare a Bisericii: lex orandi, lex credendi, lex agendi, lex convivendi”⁵, adică așa cum ne rugăm, așa credem, așa acționăm și așa ne comportăm cu ceilalți. „Nu vom găsi în Sfânta Scriptură sau în viața Bisericii persoane care să aibă cu adevărat o credință dreaptă și să nu întrupeze și o viață îndreptată. În cazurile contrare, de cele mai multe ori, dreapta credință este adumbrită și falsificată de fumul unor patimi ce stăpânesc ființa umană”⁶.

Încă din școală, părintele Ioan a observat discrepanța dintre teorie și practică în ceea ce privește viața creștină. Acest lucru l-a constatat pe când era elev la Liceul greco-catolic din Blaj, fapt pentru care, deși s-a încercat convertirea sa la greco-catolicism, nu s-a reușit. „Cred că atunci, la vârsta de 16-17 ani, eram mult mai curat la suflet decât astăzi și această curăție lăuntrică depista mai bine legătura dintre formele exterioare și realitățile spirituale. Observam multe formalisme, începând de la închinăciuni, slujbe, predici, diferențiate de o viață autentic spirituală și aceste constatări nu mă atrăgeau”⁷. Acest ritualism gol de esență duhovnicească, „o părută coajă creștinească, dar fără un miez al autenticului creștin”⁸, este o contra mărturie pentru preot în slujirea sa. „Fără această realitate trăită și impropriată în ființa preotului, cuvântul lui mai puțin va zidi în dreapta credință pe alții, sau poate chiar să-i smintească în cele dumnezeiești, constatare făcută de Sfântul Grigorie de Nazians când

⁵ Daniel Munteanu, *Pe urmele iubirii. Contribuții trinitare la o cultură a comunicării sfințitoare*, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2013, p. 37.

⁶ Pr. lect. Ioan Mihălțan, *Metode și mijloace pastorale pentru întărirea credincioșilor în dreapta credință*, în „Mitropolia Banatului”, anul XXXIII, nr. 9-10, septembrie-octombrie, 1983, p. 593.

⁷ Idem, *Experiențe pastorale...*, p. 13.

⁸ † Ioan Mihălțan, *Îndrumări pentru îndreptarea și maturizarea duhovnicească a persoanei noastre*, Editura Episcopiei Oradiei, 1994, p. 43.

zice: «Iulian Apostatul a făcut Bisericii mai puțin rău, decât mulți dintre clericii nedemni de misiunea lor»⁹.

3. Comuniunea parohială

În cele patru decenii de slujire la Ohaba, părintele Ioan a avut o singură familie: parohia. Parohul (lat. *parochus*, -i, gr. ο *πάροχος*, -ου) – „cel care furnizează, cel care răspunde, gazda”¹⁰ - este cel care adună în jurul său, și prin el, în jurul Sfântului Altar și al Sfântului Potir întreaga comunitate. „Simbolic, parohia este trupul mistic al lui Hristos, în care viază și lucrează harul lui Dumnezeu și în care trebuie să se integreze orice creștin, pentru a fi părtaș la har și a dobândi mântuirea. Toți creștinii trebuie să aparțină unei parohii, să fie legați de același altar și aceiași slujitori, în care continuă în lume lucrarea mântuitoare a lui Hristos”¹¹.

„Administrativ, parohia este celula sau unitatea cea mai mică a Bisericii creștine”¹², însă prin lucrarea harică de care dispune, ea este deplină, fiind imaginea concretă a Bisericii mari, desăvârșite, a lui Hristos. „Biserica, zice Homiakov, nu este o doctrină; ea nu este un sistem și nu este nici o instituție. Biserica este un organism viu al adevărului, al slujirii sau, mai exact, adevărul și iubirea ca organism”¹³. Comuniunea parohială, puternic afectată astăzi de individualismul și egocentrismul lumii postmoderne, nu trebuie să-și caute modele noi pentru a se revigora, întrucât modelul său

⁹ Diacon prof. N. Nicolaescu, *Răspunderea pastorală și misionară a preoției după Noul Testament*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul XCII, nr. 3-4, 1974, apud Pr. lect. Ioan Mihălțan, *Metode și mijloace...*, p. 594.

¹⁰ Pr. prof. dr. Ene Braniște și prof. Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, 2001, p. 349.

¹¹ *Ibidem*, p. 350.

¹² Cf. *Statutul BOR*, art. 41, apud Pr. prof. dr. Ene Braniște și prof. Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic...*, p. 350.

¹³ G. Lamarine, *Unam Loctam, Préface aux œuvres théologiques de H.S. Khomiakov*, Paris 1939, p. 58, apud Pr. drd. Ioan Mihălțan, *Temeiurile teologice ale iubirii creștine*, în „Studii Teologice”, anul XXVII, nr. 7-8, septembrie-octombrie, 1975, p. 564.

fundamental și etern este comuniunea Persoanelor Sfintei Treimi. „S-a scris mult despre ființa Bisericii. Prin tot scrisul s-a lămurit adevărul că Biserica în esența ei este trăirea comună a oamenilor cu Sfânta Treime, participare în comun a lor la viața lui Dumnezeu”¹⁴. Experiența de veacuri a Bisericii mărturisește: „Biserica decurge atât de mult din Treime, încât se poate spune că Treimea însăși este rădăcina și modelul Bisericii”¹⁵. „Părintele teologiei ortodoxe românești”, Dumitru Stăniloae, spune: „«Biserica absolută a Treimii» este un model normativ, cauza eficientă și finală a Bisericii oamenilor, comunitatea iubirii reciproce de sus; ea se face modelul și forța intrinsecă a comunității iubitoare de jos”¹⁶.

Părintele Ioan s-a străduit să realizeze o astfel de comuniune parohială, având ca model Taina comuniunii treimice, care nu se închide în auto-suficiență, ci se deschide cu dragoste spre ceilalți. Parohia este acea „comunitate ospitalieră, care nu trăiește pentru sine”¹⁷, ci este în stare permanentă de deschidere spre ceilalți, de dăruire, de jertfă. Comunitățile neo-protestante sunt elitiste, comuniunea și dragostea fiind preferențiale, iar membrii lor sunt doar „cei aleși, cei buni, cei desăvârșiți”, excluzându-i pe cei păcătoși. Preotul este dator să îi primească pe toți, fără părtinire. „Am spus și repet mereu că reușita și succesul unui preot în parohie constă în aceea de a-i cinsti pe toți credincioșii și să nu disprețuiești pe nici unul, orice slăbiciuni ar avea”¹⁸. Atitudinea părintelui duhovnicesc față de cei păcătoși trebuie să coincidă cu atitudinea lui Hristos, care

¹⁴ *Teologia Dogmatică și Simbolică, Manual pentru Institutele Teologice*, București, 1958, p. 770, apud Pr. Ioan Mihălțan, *Comuniunea în cultul Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, anul XXXVII, nr. 1, ianuarie-martie, 1985, p. 196.

¹⁵ Pr. drd. Ioan Mihălțan, *Temeiurile teologice...*, p. 564.

¹⁶ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Mișcarea ecumenică și unitatea creștină în stadiul actual*, în „Ortodoxia”, XV, nr. 3-4, 1963, p. 552, apud Pr. drd. Ioan Mihălțan, *Temeiurile teologice...*, p. 564.

¹⁷ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Orientarea misionară a parohiei*, în „Glasul Bisericii”, anul XLVI, nr. 1, ianuarie-februarie, 1987, p. 58.

¹⁸ † Ioan Mihălțan, *Episcopul Oradiei, Experiențe pastorale...*, p. 102; Idem, *Îndrumări pentru îndreptarea ...*, p. 88.

„în tot timpul propovăduirii Sale, nu a avut nici o atitudine de dispreț față de nici un om întâlnit în cale, deși S-a întâlnit cu o mare păcătoasă, cu un vameș, cu unul care L-a trădat și, în cele din urmă, cu cei care L-au răstignit”¹⁹. Superioritatea și disprețul față de semenii, oricât de decăzuți ar fi, nu își au locul în inima omului credincios. „Și dacă nu reușim «să stăm bine» în frumuseți de înaltă sfințenie, cel puțin să stăm «cu duh umilit, inimă înfrântă și smerită, pe care Dumnezeu nu o va părăsi» (Ps 50, 18)”²⁰.

4. Atitudinea față de prozelitismul neoprotestant

Problema atitudinii față de prozelitismul neoprotestant este tratată cu mult tact pastoral în scrierile episcopului Ioan. Experiența duhovnicească de patru decenii a ierarhului s-a cristalizat într-un mediu în care prozelitismul baptist era deosebit de activ. Ne-am aștepta ca tonul părintelui în această privință să fie unul ofensiv, cu accente virulente, dar constatăm cu surprindere o atitudine părintească, ce reflectă profunda maturitate duhovnicească a ierarhului.

„Una dintre cele mai grele predici de ținut este aceea contra învățăturilor greșite ale altor culte. De ce ? Pentru că ea trebuie să intruzeze simțăminte părintești, din care reiese că te dor aceste abateri ale unor persoane și ascultătorii să citească aceste simțăminte în inima preotului. Dacă aruncăm asupra lor cuvinte de ocară, poporul va răspunde: ce are popa cu ei, că și aceștia sunt oameni? Dacă nu reușim să ne ridicăm la astfel de realități spirituale, atunci e mai bine să tăcem și să învățăm prin tăcere, de care învățătură avem o așa mare lipsă”²¹.

Preotul trebuie să fie părinte pentru toți, chiar și pentru cei de alte confesiuni, învățându-i și îndrumându-i pe toți, nu doar prin

¹⁹ Idem, *Metode și mijloace...*, p. 601.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Pastorală la Praznicul Nașterii Domnului - 2003*, în „Legea Românească”, anul XIV, nr. 4, 2003, p. 4.

cuvânt, ci mai ales prin propria sa viață morală, prin propria sa grijă și atenție față de toți. Este mărturia creștină cea mai autentică, mărturia prin sfințenia vieții. În viața Bisericii noastre avem nenumărate exemple în acest sens, dar poate cel mai elocvent este exemplul Sfântului Vasile cel Mare, care, în vestitele sale *Vasiliade* – așezăminte de caritate susținute de Biserică -, „a adunat suferinzi de diferite etnii și religii, iar la moartea sa, cu toții, evrei, păgâni și creștini deopotrivă, se tânguiau zicând: A murit părintele nostru”²². Drumul pe care trebuie să-l urmeze preotul și păstoriții săi, pentru a ajunge la mărturia creștină autentică, e schițat în mod plastic în *Pastoralele* episcopului Ioan: „Dacă nu coborâm din întunericul mândriei în adâncul smereniei, ca să urcăm spre piscul iubirii, dacă nu lăsăm plăcerea și nu urcăm prin înfrânare spre înțeleapta cumpătare, s-ar putea întâmpla să rămânem în tufișurile înguste ale lucrurilor și să auzim, ca un ecou de departe, din istorie, pe marele Eminescu: «trăind în cercul vostru strâmt...»”²³.

Dragostea potențează toate eforturile pastorale ale preotului, dând sens și conținut mărturiei sale. „Această putere frumoasă a iubirii va înfrumuseța și cuvântul propovăduit, și va crea astfel o atmosferă duhovnicească, care duce la o citire lăuntrică, dincolo de cuvântul rostit”²⁴ al Sfintei Scripturi. Prin energia negativă a orgoliului și a autosuficienței, versetele Scripturii devin „pietre” sau „arme de luptă”, cu care sectarii vor să-i înfrângă pe oamenii Bisericii. Răspunsul ortodox, pe deplin verificat de experiența preotului, și apoi a Episcopului Ioan, este iubirea. Aceasta este proba de foc a oricărui creștin. Episcopul Ioan mărturisește: „Problema este greu de rezolvat și datorită faptului că de obicei neoprotestanții au o atitudine fără respect mai ales față de preot, știind că este singura persoană asupra căreia nu au nădejde de a o converti la credința lor. Și nu rareori răspundem și noi cu aceeași monedă”²⁵.

²² Idem, *Cuvântări la Marile Praznice*, Oradea, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Bihorului și Sălajului, 2001, p. 113.

²³ *Ibidem*, p. 31.

²⁴ Idem, *Pastorală la Praznicul Nașterii Domnului - 2003...*, p. 4.

²⁵ Idem, *Experiențe pastorale...*, p. 55.

„Fenomenul sectar este tocmai urmarea sărăciei într-o iubire. Sectanții se despart de trupul Bisericii tocmai prin lipsa de iubire. «Iubirea» lor este amestecată cu interes și cu fanatism. Sectarii produc certuri și dezbinări nu numai în Biserică, în parohie, ci chiar și în familii. Or, dacă cineva în numele lui Hristos, cu Biblia în mână, desparte pe credincioși de Biserică, dezbină oamenii, acela nu lucrează în numele lui Hristos. «Căci dragostea lui Hristos unește» (cf. 2 Co 5, 14), nu dezbină, nu scoate din Biserică”²⁶.

Episcopul Ioan a văzut în apariția și dezvoltarea sectelor neoprotestante în România o lovitură grea adusă unității naționale și spirituale a poporului român, „o fisură păgubitoare în caracterul sănătos al creștinului de totdeauna”²⁷. De fapt, toată teologia misionară a secolului al XX-lea, reprezentată de Vasile Ispir, Petru Deheleanu, Grigore Comșa, P. I. David, Ion Bria, Ilie Cleopa, Ioan Mihălțan, etc., a avertizat asupra acestui pericol.

„De reținut este că, în combaterea acestor noi secte, se făcea apel nu doar la argumente de ordin biblic și teologic, ci și la argumente de ordin național, noile mișcări religioase fiind privite nu doar ca o amenințare la adresa adevăratei Biserici a lui Hristos, cea ortodoxă, ci și ca o amenințare la adresa unității naționale românești (motivația fiind proveniența alogenă, precum și sprijinul extern de care beneficiau reprezentanții sectelor)”²⁸.

²⁶ Pr. prof. dr. Valer Bel, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Ediția a II-a, Cluj Napoca, Editura Renașterea, 2006, p. 127.

²⁷ † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Experiențe pastorale...*, p. 4.

²⁸ Pr. prof. dr. Aurel Pavel, *Reflecții critice asupra misiunii creștine*, Sibiu, Editura Andreiană, 2014, p. 271.

De altfel, Episcopul Ioan face apel în permanență la „acea cuminenție”²⁹ de veacuri a poporului român, care tinde să se altereze prin dezbinarea și dezordinea aduse de sectari. Părintele Rafail Noica spune că „Ortodoxia este firea omului”³⁰, iar părintele Dumitru Stăniloae vorbește despre alterarea ontologică, ființială, a românului, prin pierderea Ortodoxiei.

„Să ne oprim un moment doar asupra îngâmfwării sectare. Cine nu cunoaște înălțimea de la care privește sectarul pe oricine nu e din gruparea lui? Și cine n-a auzit pe indiferent care sectar afirmând că el înțelege deplin toate tainele dumnezeiești și e desăvârșit sub raportul moral, deasupra oricărui păcat? Ce străină ne apare această psihologie comparată cu sincera, netrâmbițata, cu naturala smerenie ortodoxă și românească! Se va mai mândri el românul pe alte terenuri ale vieții, pentru alte motive, dar pe teren religios, pentru motive de bunătate și evlavie nu s-a văzut în religiozitatea noastră tradițională nici o urmă de mândrie. Gospodarii cei mai evlavioși, mai bisericoși, își afișau și trâmbițau mai puțin evlavia. Poporul nostru știe că sfinții cei mai venerați ai Bisericii ne dau o pildă elocventă în această privință [...]. Chiar dacă se întâlnește mândria și la român, ea este o manifestare involuntară, nu voluntară”³¹.

Prin activitatea misionar-pastorală depusă cu atâta devotament și jertfelnicie, părintele Ioan a realizat, prin exemplul său personal, ceea ce enunța în aceeași perioadă marele nostru misiolog, părintele profesor Ion Bria: „Preotul trebuie să ajute

²⁹ Episcopul Ioan își încheie aproape toate pastoralele sale cu îndemnul de a redescoperi: „acea cuminenție românească a înaintașilor și strămoșilor noștri” (în *Cuvântări la Marile Praznice...*, p. 9), „acele frumuseți duhovnicești ale moșilor și strămoșilor noștri” (în *Cuvântări la Marile Praznice...*, p. 86), „acea naturalețe plină de sinceritate, frică de Dumnezeu și smerenie neprefăcută” (în *Cuvântări la Marile Praznice...*, p. 105) a neamului românesc din totdeauna.

³⁰ Ieromonahul Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002, p. 113.

³¹ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, Opere complete VIII, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2014, p. 78.

parohia să-și cristalizeze răspunsul ei eclezial [...] să dea un răspuns viu comunitar”³² tuturor provocărilor cu care se confruntă.

5. Redescoperirea izvorului haric al Sfintelor Taine și a frumuseții cultului ortodox

Forța misionară a preotului izvorăște din trăirea vie și reală a cultului Bisericii Ortodoxe. Aceasta este esența slujirii preoțești, sugerate atât de bine de icoana coborârii lui Hristos la iad, socotită pe deplin o icoană a Învierii. „În această scenă, în vreme ce Hristos prinde pe Eva de încheietura mâinii, lui Adam și dreptilor le arată potirul Sfintei Euharistii, pentru a le împărtăși și lor din rodul jertfirii Sale, «leacul nemuririi»”³³. Aici, în „Potirul nemuriri” își au începutul toate, păstrarea și transmiterea dreptei credințe și viața religios-morală, cât și slujirea semenilor și închegarea deplină a comuniunii parohiale. Patriarhul Iustin Moisesescu sublinia importanța cultului divin:

*„...mai mult decât orice alt moment, în timpul slujbei religioase comune, în biserică se manifestă unirea comună a credincioșilor. În această ambianță specifică de înălțare și de intimitate religioasă, scara care urcă spre cer devine o realitate; credincioșii sunt casnicii sfinților, locuitori ai casei lui Dumnezeu (Efes. 2,19). În acel moment dispare tot ceea ce este individual, ca omul ieșind din propriile sale margini, să devină într-un fel, unul cu semenii săi, în comuniune cu ei”*³⁴.

³² Pr. prof. dr. Ion Bria, *Aspecte ale pastorației misionare în situația prezentă*, „Glasul Bisericii”, anul XLVI, nr. 1, ianuarie-februarie, 1987, p. 61.

³³ † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Recenzie la „Wilhelm Nyssen, Flacăra mântuirii. Frescele Bisericii Ortodoxe Sf. Ioan Botezătorul Ferentari din București*, traducere de Ioan Alexandru, București, 1986”, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXXV, nr. 1, ianuarie-februarie, 1990, p. 114.

³⁴ Patriarhul Iustin, *Cuvântare ținută în catedrala reformată din Paris*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, nr. 1-2, 1963, p. 34, apud Pr. lector Ioan Mihălțan, *Preocupări pastoral-misionare în opera pre Fericitului Patriarh*

Părintele Ioan, pe atunci lector la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, referindu-se la slujirea misionară a preotului, spunea:

*„Socotesc ca metodă principală viața impecabilă a preotului și săvârșirea slujbelor din sfânta biserică într-o atmosferă de evlavie sinceră în fața lui Dumnezeu. Avem, precum am mai spus, slujbe pe care nu le au alte culte, pentru orice ocazii, pline de miez dogmatic și duhovnicească. Se pare că această comoară duhovnicească nu a fost îndejuns prețuită și cunoscută. S-o facem cunoscută și simțită în inimile credincioșilor noștri!”*³⁵

Menirea preoției constă, în primul rând, în păstrarea legăturii neîntrerupte cu Dumnezeu prin rugăciune, și de a-i inspira, totodată, și pe enoriașii săi în această direcție. „Datoria preotului este nu numai de a se ruga el, ci și de a-i învăța pe alții să se roage, dându-le deprinderea rugăciunii. Starea de har și de religiozitate o decide preotul. El trebuie să fie și să se arate ca un om al rugăciunii prin excelență, atât prin a mijloci transmiterea harului dumnezeiesc, cât și pentru a infiltra gustul, necesitatea și felul de a se ruga păstoriților săi”³⁶. Acesta trebuie să fie legământul tainic, spiritual al oricărui preot. „Preotul are printre alte meniri și pe aceea de a întreține și întepi focul rugăciunii în casa lui David, în parohia și în biserica lui. Vai de preotul care nu se roagă, care nu a luptat să-și câștige deprinderea rugăciunii, care nu vede în slujba dumnezeiască decât o povară, care a stins în sine duhul rugăciunii”³⁷.

Iustin, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXXI, nr. 2, martie-aprilie, 1986, p. 155.

³⁵ Pr. lector Ioan Mihălțan, *Convorbiri duhovnicești...*, p. 186.

³⁶ Pr. Petre Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor*, București, 1934, p. 273, apud Pr. prof. Ene Braniște, *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*, București, Editura Basilica, 2014, p. 84.

³⁷ Pr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției*, în „Mitropolia Olteniei”, anul IX, nr. 5-6, 1957, p. 308, apud pr. prof. Ene Braniște, *Vocație și responsabilitate...* pp. 83-84.

În cei 40 de ani de pastorație la parohie, dar și ca ierarh, părintele Ioan a avut o grijă deosebită față de sfintele slujbe: a format cântăreți buni, cărora le-a sădit în suflet conștiința rugăciunii și trăirii în prezența lui Dumnezeu prin cântarea liturgică; a instituit în biserică liniștea, care împreună cu cântarea atentă și cu paza gândurilor, creează atmosfera tainică de sfințenie; a inspirat credincioșilor, prin exemplul său, punctualitatea și prezența regulată la serviciul liturgic divin. „Cu multă nostalgie îmi aduc aminte de tainicele și ziditoare momente liturgice trăite aici, fapt pentru care am rămas mult legat de oamenii și biserica din satul meu”³⁸, mărturisește părintele Ioan.

După înscrierea la cursurile de doctorat, la îndemnul îndrumătorului său - părintele Dumitru Stăniloae -, părintele Ioan a aprofundat sistematic și științific importanța și conținutul cărților de slujbă ale Bisericii Ortodoxe, rămânând „uimit de bogăția de teologie ortodoxă cuprinsă în aceste cărți înțelepte” și recomandând tuturor ca „în fruntea cărților din biblioteca noastră, cărțile de slujbă să ocupe un loc de cinste, imediat după Sfânta Scriptură”³⁹. În cadrul sfintelor slujbe, cuvântul devine hrană și viață, nu doar simplă informație sau mijloc de combatere a celorlalți, ca în cazul prozelitismului sectar. „Părinții nu citeau textele, ci pe Hristos cel pururea viu. Hristos le vorbea și ei consumau cuvântul Lui ca pâinea și vinul euharistic”⁴⁰. Tradiția patristică evidențiază importanța unirii dintre Cuvânt și Taină, adică Biserica nu doar tâlcuiește corect și autentic cuvântul lui Dumnezeu, dar și împărtășește credincioșilor săi harul mântuitor al Sfintelor Taine. „Biserica nu este o școală de învățământ teologic, cu scopul în el însuși, ci lacul Vitezda, pentru

³⁸ † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Experiențe pastorale...*, p. 38.

³⁹ Idem, *Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile duminicilor și sărbătorilor de peste an*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1999, p. 4.

⁴⁰ Paul Evdokimov, *Le sacerdoce royal*, Paris, 1968, p. 12, apud Pr. lector Ioan Mihălțan, *Preocupări pastoral-misionare...*, pp. 160-161.

toți cei care cred, lacul sfințitor și mântuitor, în care e activă în continuu puterea lui Dumnezeu”⁴¹.

Concluzii

Viziunea misionar-pastorală a Episcopului Ioan, enunțată în lucrările sale, reprezintă un reper spiritual important pentru lucrarea misionară a Bisericii. Această viziune are avantajul de a fi fost mai întâi trăită și aplicată în parohie, și apoi fixată în scris, de aceea vădește o puternică experiență misionară, bazată pe înțelepciune și echilibru pastoral, pe maturitate duhovnicească și o conștiință preoțească responsabilă și vie. Mărturia creștină eficientă și autentică, într-o lume dezorientată, este mărturia prin sfințenia vieții, prin curăția inimii și integritatea sufletului, mărturie pe care nimeni nu o poate contesta. Această mărturie este potențată de iubirea eclesială, ce se manifestă prin trăirea evenimentului liturgic, al intimității comuniunii parohiale cu Dumnezeu, și care se revarsă apoi spre ceilalți, până dincolo de zidurile bisericii, ca o prelungire a ospitalității și bucuriei poporului lui Dumnezeu.

Bibliografie

1. Bel, Valer, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Ediția a II-a, Cluj Napoca, Editura Renașterea, 2006.
2. Braniște, Ene, și Braniște, Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, 2001.
3. Braniște, Ene, *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*, București, Editura Basilica, 2014.
4. Bria, Ion, *Aspecte ale pastorației misionare în situația prezentă*, în „Glasul Bisericii”, anul XLVI, nr. 1, ianuarie-februarie, 1987.
5. Idem, *Orientarea misionară a parohiei*, în „Glasul Bisericii”, anul XLVI, nr. 1, ianuarie-februarie, 1987.

⁴¹ Pr prof. Dumitru Stăniloae, *Sfântul Duh în Revelație și în Biserică*, în „Ortodoxia”, nr. 2, 1974, p. 238, apud Pr. lector Ioan Mihăilțan, *Biserică, Tradiție, Scriptură*, în „Ortodoxia”, anul XXXVIII, nr. 4, octombrie-decembrie, 1988, p. 68.

6. Mihălțan, Ioan, *Biserică, Tradiție, Scriptură*, în „Ortodoxia”, anul XXXVIII, nr. 4, octombrie-decembrie, 1988.
7. Idem, *Comuniunea în cultul Bisericii Ortodoxe*, în „Ortodoxia”, anul XXXVII, nr. 1, ianuarie-martie, 1985.
8. Idem, *Convorbiri duhovnicești*, în „Protos. Ioanichie Bălan, Convorbiri duhovnicești”, II, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990.
9. Idem, *Cuvântări la Marile Praznice*, Oradea, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Bihorului și Sălajului, 2001.
10. Idem, *Experiențe pastorale la parohie, teologie și episcopie*, Oradea, 1995.
11. Idem, *Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile duminicilor și sărbătorilor de peste an*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1999.
12. Idem, *Îndrumări pentru îndreptarea și maturizarea duhovnicească a persoanei noastre*, Editura Episcopiei Oradiei, 1994.
13. Idem, *Metode și mijloace pastorale pentru întărirea credincioșilor în dreapta credință*, în „Mitropolia Banatului”, anul XXXIII, nr. 9-10, septembrie-octombrie, 1983.
14. Idem, *Pastorală la Praznicul Nașterii Domnului - 2003*, în „Legea Românească”, anul XIV, nr. 4, 2003.
15. Idem, *Preocupări pastoral-misionare în opera Prea Fericitului Patriarh Iustin*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXXI, nr. 2, martie-aprilie, 1986.
16. Idem, *Recenzie la „Wilhelm Nyssen, Flacăra mântuirii. Frescele Bisericii Ortodoxe Sf. Ioan Botezătorul Ferentari din București, traducere de Ioan Alexandru, București, 1986”*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXXV, nr. 1, ianuarie-februarie, 1990.
17. Idem, *Temeiurile teologice ale iubirii creștine*, în „Studii Teologice”, anul XXVII, nr. 7-8, septembrie-octombrie, 1975.
18. Munteanu, Daniel, *Pe urmele iubirii. Contribuții trinitare la o cultură a comunicării sfințitoare*, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2013.
19. Noica, Rafail, *Cultura Duhului*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002.
20. Pavel, Aurel, *Reflecții critice asupra misiunii creștine*, Sibiu, Editura Andreiană, 2014.
21. Stăniloae, Dumitru, *Ortodoxie și românism*, Opere complete VIII, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2014.